

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.03.2000, sp. zn. 20 Cdo 2499/98, ECLI:CZ:NS:2000:20.CDO.2499.98.1

Číslo: 2/2001

Právní věta:

Pravomoc českých soudů v majetkových věcech může být - podle § 86 odst. 2 o.s.ř. a § 37 odst. 1 zákona č. 97/1963 Sb. - založena i tím, že žalovaný má obchodní podíl ve společnosti se sídlem v České republice.

Jde-li o nařízení předběžného opatření pro obavu, že by výkon soudního rozhodnutí byl (jinak) ohrožen, rozumí se "věcí samou" v případě, že nejde o rozhodnutí vydané českým soudem, vlastní řízení o výkon rozhodnutí a místní příslušnost je nutno poměřovat ustanovením § 252 o.s.ř.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 28.03.2000

Spisová značka: 20 Cdo 2499/98

Číslo rozhodnutí: 2

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Pravomoc soudu

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Návrhem ze dne 8. 6. 1995 se navrhovatel u Obvodního soudu pro Prahu 2 domáhal vůči odpůrci nařízení předběžného opatření, jímž soud do jednoho měsíce od právní moci rozhodnutí o odpůřčí žalobě, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 1, uloží obchodní společnosti G., s. r. o., se sídlem v P. - 2, žádným způsobem nenakládat, nepronajímat, nezatěžovat a nepřevádět ve výroku označené nemovitosti. Poukázal na to, že odpůrce je jeho dlužníkem, přičemž navrhovatel očekává, že soud prohlásí převod obchodního podílu odpůrce v uvedené obchodní společnosti na D. I. L. za neúčinný, a obává se ohrožení výkonu rozhodnutí jak německého soudu (který již odpůrce pravomocným platebním rozkazem zavázal k zaplacení dlužné částky navrhovateli), tak českého soudu. Obvodní soud pro Prahu 2 je soudem příslušným k provedení výkonu rozhodnutí německého soudu podle § 86 odst. 2 o.s.ř. převodem části obchodního podílu odpůrce na navrhovatele a podle stejného ustanovení je místně příslušným v případě, že navrhovatel podá na odpůrce žalobu s cílem postihnout jeho obchodní podíl; je soudem, v jehož obvodu má odpůrce majetek, totiž stoprocentní podíl ve společnosti G., s. r. o., a nic na tom nemění skutečnost, že odpůrce převedl tento obchodní podíl na

třetí osobu (na D. I. L.), protože jde o odporovatelný (dle ustanovení § 42a obč. zák.) a navíc absolutně neplatný (pro rozpor s dobrými mravy dle § 39 obč. zák.) úkon, který byl učiněn ve zřejmé snaze zkrátit věřitele. Odtud navrhovatel dovozoval, že jde o soud příslušný ve smyslu § 74 odst. 2 o.s.ř.

O b v o d n í s o u d pro Prahu 2 pak usnesením ze dne 27. 7. 1998 zastavil řízení podle § 104 odst. 1 o.s.ř. pro nedostatek pravomoci českých soudů.

K odvolání navrhovatele M ě s t s k ý s o u d v Praze usnesením ze dne 31. 8. 1998 usnesení soudu prvního stupně potvrdil. Odvolací soud se ztotožnil se závěrem, že odpůrce nemá v České republice obecný soud, přičemž není dána ani příslušnost na výběr daná (§ 87 o.s.ř.) nebo výlučná místní příslušnost (§ 88 o.s.ř.). Dále uzavřel, že obchodní podíl odpůrce v obchodní společnosti (byť jde o českou právnickou osobu) není majetkem v intencích § 86 odst. 2 o.s.ř.

Vklad majetku společníka totiž přechází dnem vzniku společnosti do vlastnictví společnosti (§ 60 odst. 1 obch. zák.). Nejde tedy o majetek odpůrce jako fyzické osoby, nýbrž o majetek společnosti s ručením omezeným. Jestliže se navrhovatel dovolával skutečnosti, že v obvodu Okresního soudu v Teplicích je nemovitost zakládající místní příslušnost soudu, jde opět - jak se podává z návrhu - o nemovitost ve vlastnictví obchodní společnosti, nikoli o nemovitost ve vlastnictví odpůrce. Není-li dána příslušnost českých soudů ani dle § 86 odst. 2 o.s.ř., pak není dána dle § 37 odst. 1 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění zákonů č. 158/1969 Sb., č. 234/1992 Sb. a č. 264/1992 Sb. (dále též jen "zákon"), ani jejich pravomoc.

Navrhovatel (zastoupen advokátkou) podal proti usnesení odvolacího soudu včas dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 238a odst. 1 písm. d) o.s.ř., namítaje, že je dán dovolací důvod dle § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř., jímž lze odvolacímu soudu vytýkat, že jeho rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Konkrétně odvolacímu soudu vytýká nesprávnost závěru, že obchodní podíl není majetkem ve smyslu § 86 odst. 2 o.s.ř., když má za zřejmé, že obchodní podíly jsou považovány za majetkovou hodnotu. Dovolává se rovněž závěrů vyslovených v rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 6. 1996, sp. zn. 5 Cmo 306/96, uveřejněném v časopise Právní rozhledy č. 5/1997 (jenž rozhodl, že pravomoc českých soudů je dána, neboť pohledávka je splatná na území České republiky), jakož i usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 11. 1995, sp. zn. [10 Cmo 414/95](#), podle nějž majetkovým sporem dle § 37 odst. 1 zákona se rozumí i návrh na určení (ne)existence práva na majetkové plnění. Proto dovolatel požaduje, aby napadené usnesení bylo zrušeno a věc vrácena odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Dovolání je přípustné podle § 238a odst. 1 písm. d) o.s.ř., a je i důvodné.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Dovolací soud přihlíží z úřední povinnosti k vadám vyjmenovaným v § 237 odst. 1 o.s.ř. (tzv. "zmatečností"), jež ovšem tvrzeny nejsou a ze spisu se nepodávají, a (je-li dovolání přípustné) k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci; jinak je vázán uplatněným dovolacím důvodem, včetně toho, jak jej dovolatel obsahově vymezil (§ 242 odst. 1 a 3 o.s.ř.). Za této situace se Nejvyšší soud především zabýval správností právního posouzení věci co do závěru, že obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným není majetkem ve smyslu § 86 odst. 2 o.s.ř.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy,

jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle § 37 odst. 1 zákona č. 97/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů, pravomoc československých (dnes rozuměj českých) soudů v majetkových sporech je dána, je-li dána podle československých (českých) předpisů jejich příslušnost.

“Českými předpisy”, podle nichž je dána příslušnost českých soudů, jsou především ustanovení občanského soudního řádu o místní a věcné příslušnosti soudů a “příslušností” se rozumí právě místní a věcná příslušnost soudů. Smysl úpravy, která váže pravomoc soudu k ustanovením o místní příslušnosti soudů, tkví v tom, že najde-li se v určitém státě soud místně příslušný k rozhodnutí v konkrétní věci, lze odtud dovést též dostatečně intenzivní vztah k soudnictví takového státu. Občanský soudní řád pak pravidla pro určení místní příslušnosti formuluje v ustanoveních § 84 až § 89a, přičemž tzv. obecnou místní příslušností se zabývají ustanovení § 84 až § 86 o.s.ř., výlučnou místní příslušností ustanovení § 88 o.s.ř. a místní příslušností na výběr danou ustanovení § 87 o.s.ř. K založení pravomoci českých soudů k projednání majetkového sporu pak postačí, aby byl dán kterýkoli z těchto druhů místní příslušnosti.

Podle ustanovení § 86 odst. 2 o.s.ř. platí, že proti tomu, kdo nemá jiný příslušný soud v České republice, je možno uplatnit majetková práva u soudu, v jehož obvodu má majetek.

“Majetkem” se standardně rozumějí nejen věci (movité i nemovité), nýbrž i pohledávky a další práva a hodnoty ocenitelné penězi (srov. např. výklad pojmu “majetek podléhající konkursu” /§ 6 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů/ podaný pod bodem XXIX. stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu, uveřejněného pod číslem 52/1998 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo v rozsudku Nejvyššího soudu uveřejněném pod číslem 20/2000 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek).

Jde-li o obchodní podíl, pak zákon obecně stanoví, že podíl je míra účasti společníka na čistém obchodním jmění společnosti (§ 61 odst. 1 obch. zák.). Ve společnosti s ručením omezeným obchodní podíl představuje práva a povinnosti společníka a jim odpovídající účast na společnosti, přičemž jeho výše se určuje podle poměru vkladu společníka k základnímu jmění společnosti, nestanoví-li společenská smlouva jinak (§ 114 odst. 1 obch. zák.).

Z citovaného ustanovení obchodního zákoníku vyplývá, že obchodní podíl je vyjádřitelný v penězích a má tudíž majetkový charakter (je souborem majetkových a nemajetkových práv a povinností). Jako celek představuje míru účasti společníka na čistém obchodním jmění společnosti (v penězích) a současně míru účasti společníka na řízení a kontrole společnosti (shodně srov. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 3. 1998, sp. zn. 2 Odon 46/97, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 14, ročník 1998, pod číslem 99).

Bez zřetele k tomu, že jako soubor majetkových a nemajetkových práv a povinností nemůže být obchodní podíl předmětem výkonu rozhodnutí (srov. posledně citované rozhodnutí, rozhodnutí uveřejněné pod číslem 32/1997 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, a dále též - s účinností od 1. 1. 2001 - ustanovení § 320 a § 320a o.s.ř., ve znění zákona č. 30/2000 Sb., a § 88 odst. 1 písm. f) obch. zák., ve znění zákona č. 30/2000 Sb.), je majetkem, který je - ve smyslu § 115 obch. zák. - převoditelný za úplaty. Zjištění, že právnická nebo fyzická osoba, která nemá jiný příslušný soud v České republice, má obchodní podíl (je společníkem) ve společnosti s ručením omezeným se sídlem v tuzemsku, proto vede k závěru, že jde o osobu, jež má majetek a tudíž i místně příslušný soud v České republice (§ 86 odst. 2 o.s.ř.). Tím je založena i pravomoc českých soudů dle § 37 odst. 1 zákona.

Lze tudíž uzavřít, že právní závěr odvolacího soudu vycházející z opačného názoru neobstojí a dovolací důvod ve smyslu § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř. byl uplatněn právem. Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o.s.ř.), tedy již proto napadené usnesení zrušil (§ 243b odst. 1, část věty za středníkem, o.s.ř.). Jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, věta druhá, o.s.ř.).

Dlužno ovšem uvést, že otázka pravomoci českých soudů k projednání předmětného návrhu na nařízení předběžného opatření tím není definitivně vyřešena. K nařízení předběžného opatření je - ve shodě s ustanovením § 11 odst. 1, větou druhou, o.s.ř. a podle ustanovení § 74 odst. 2 o.s.ř. (zákona č. 99/1963 Sb.), ve znění účinném ke dni podání návrhu (k 8. 6. 1995), to jest ve znění zákonů č. 36/1967 Sb. č. 158/1969 Sb., č. 49/1973 Sb., č. 20/1975 Sb., č. 133/1982 Sb., č. 180/1990 Sb., č. 328/1991 Sb., č. 519/1991 Sb., č. 263/1992 Sb., č. 24/1993 Sb., č.171/1993 Sb., č. 117/1994 Sb., č. 152/1994 Sb. a č. 216/1994 Sb. - příslušný soud, který je příslušný k řízení o věci. Jinak řečeno, pravomoc českých soudů k nařízení předběžného opatření bude dána jen tehdy, je-li dána jejich pravomoc k rozhodnutí ve věci samé.

Jde-li o nařízení předběžného opatření pro obavu, že by výkon soudního rozhodnutí (exekuce) byl (jinak) ohrožen, rozumí se "věcí samou" v případě, že nejde o rozhodnutí vydané českým soudem, vlastní exekuční řízení a místní příslušnost je nutno poměřovat ustanovením § 252 o.s.ř.

Oproti tomu posouzení pravomoci českých soudů k nařízení předběžného opatření, jež je motivováno nutností zatímní úpravy poměrů účastníků, bude závislé na tom, co v poměrech navrhovatele má být věcí samou - sporem, do jehož skončení má být předběžné opatření nařízeno.

Z údajů, které navrhovatel dosud soudům poskytl, spolehlivý závěr v uvedené otázce učinit nelze. Na jedné straně je návrh odůvodněn obavou z ohrožení možného výkonu rozhodnutí, kde postiženým majetkem má být odpůrcův obchodní podíl v obchodní společnosti G., s. r. o. (při současné argumentaci neplatnosti smlouvy o převodu obchodního podílu pro rozpor s dobrými mravy), na druhé straně je předběžné opatření v návrhu časově vázáno k ukončení sporu o neúčinnost smlouvy o převodu obchodního podílu (vedeného u Obvodního soudu pro Prahu 1).

Na soudu prvního stupně proto bude, aby ve spolupráci s navrhovatelem přistoupil k odstranění uvedených rozporů a na tomto základě se posléze znovu vyslovil k otázce soudní pravomoci.